

розуміння «речі» як об'єкта не тільки матеріального, а і віртуального світу, що дозволяє віднести віртуальні активи до майна як віртуальної речі, сукупності таких речей, а також прав та обов'язків які з них виникають. Доповнення віртуальних активів до ст. 177 ЦК виділяє їх наряду із грошима та цінними паперами як особливий вид речей, майна.

Підсумовуючи написане вище, можна зазначити, що є нагальна необхідність визнання віртуальних активів як об'єкта цивільних правовідносин на законодавчому рівні. Така тенденція актуалізації закону до сучасних потреб суспільства є надзвичайно важливою в рамках оновлення ЦК України, оскільки нові технології мають значний вплив в сучасному світі. Україна повинна розвивати свій ІТ-потенціал, створювати комфортні умови для інвесторів та ІТ-спеціалістів, в першу чергу, шляхом модернізації правової сфери.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1145>
2. Проект Закону про віртуальні активи. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110
3. Харитонов Є.О. Вітчизняна концепція права власності перед викликами інформаційного суспільства URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/254/194>
4. China's Civil Code Allows In-Game Virtual Items to be Inherited. URL: <https://pandaily.com/chinas-civil-code-allows-in-game-virtual-items-to-be-inherited/>
5. Некіт К. Г. Віртуальна власність: поняття та сутність URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_1/8.pdf
6. Civil Code of the People's Republic of China. URL: http://english.www.gov.cn/archive/lawsregulations/202012/31/content_WS5fedad98c6d0f72576943005.html
7. Ковалева І.Н., Пташинская А.С. Правовое регулирование виртуальной собственности URL: http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/80197/1/Kovaleva_I.N._98_99.pdf

*Граніна Іванна Віталіївна,
аспірантка кафедри цивільного права
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОННІСТЬ ТА ВІДПОВІДНІСТЬ МОРАЛЬНИМ ЗАСАДАМ СУСПІЛЬСТВА УМОВ, ВИЗНАЧЕНИХ У ЗАПОВІТІ

Основним призначенням заповіту є визначення спадкоємців на майно. Заповідач може обирати спадкоємців самостійно, незалежно від того, чи

входять вони до кола спадкоємців за законом, і тих, які не входять до цього кола, інших учасників цивільних відносин.

Якщо заповідач виявив бажання залишити конкретне майно конкретним особам, то він повинен чітко зазначити, яке саме майно кому конкретно він заповідає. За бажанням заповідача в тексті заповіту можна зазначати родинні відносини зі спадкоємцем. Також заповідач може (без зазначення причини) позбавити права спадкування одного, кількох або всіх спадкоємців за законом. Зокрема, він вправі вказати в тексті заповіту, що він ні за яких умов не бажає, щоб його майно перейшло у власність до конкретної особи, яка може бути його спадкоємцем за законом. Разом з тим, якщо небажаний спадкоємець входить до складу спадкоємців на обов'язкову частку в майні, то воля спадкодавця буде переможена положенням закону.

За бажання заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти тощо). Така умова, визначена у заповіті, має існувати на час відкриття спадщини.

Заповіт не може містити розпоряджень, які суперечать чинному законодавству. Наприклад, не можна посвідчувати заповіт, за яким майно передається в користування спадкоємцеві, оскільки майно заповідають лише у власність.

Не можуть бути висунуті умови щодо подальшого розпорядження успадкованим майном: продаж майна та передача виручених сум іншим особам, заборона відчуження успадкованого майна загалом або протягом певного терміну, укладення або розірвання шлюбу, тощо. Це обмежує майнові та особисті права спадкоємця на успадковане майно.

Однак, у ст. 1242 ЦК України надано право складення заповідачем заповіту з умовою: наявність інших осіб, проживання в певному місці, народження дітей, здобуття освіти, тощо, з якими, на нашу думку, неможливо однозначно погодитися. Наприклад, деякі умови з перелічених є протизаконними: заборона дружині повторно виходити заміж та народжувати дітей. Зрозуміло, що в цьому випадку суд може визнати певну вимогу заповідача незаконною, але правові наслідки такого рішення можуть суперечити волі заповідача. Разом з тим, вказаний конфлікт вирішується законодавцем на користь спадкоємців.

В зазначеному випадку нотаріус повинен попередити особу про наступні негативні наслідки такої умови, на підставі його неупередженості пояснити заповідачу «самодурство» зазначених ним умов щодо деяких обмежень

громадянських прав спадкоємців. Тобто, умови можуть бути різні, але вони не повинні бути спрямовані «проти прав» спадкоємців, а, навпаки, — вони мають спрямовуватися для їх же користі або на користь громадськості, або держави. Наприклад, з народженням дитини після смерті заповідача може бути (якщо інший з подружжя, на думку заповідача, марнотрат) доцільним в деяких випадках пов'язати окрему частину спадщини, яка має бути отримана лише цією дитиною після досягнення нею повноліття, а інший із подружжя може уповноважуватися за заповітом до досягнення дитиною повноліття отримувати тільки проценти з вкладу в банк і використовувати їх на утримання дитини, але не знімати всієї суми.

Отже, умова визначена в заповіті, не повинна суперечити закону або моральним засадам суспільства. Вимога «моральності» означає його відповідність сприйнятим суспільством ідеалам добра і зла, справедливості тощо.

Розглядаючи питання про певні вимоги заповідача, що стосуються умов прийняття спадщини, доцільно також передбачити випадки, коли спадщина не буде прийнята спадкоємцями за заповітом, які не будуть погоджуватися виконати його умови. В цьому випадку необхідно передбачити правовий механізм залучення до спадкування одного чи декількох спадкоємців за законом (в залежності від умов заповіту).

В літературі було наведено цікавий приклад, тлумачення умов заповіту з практики „Ін'юрколегії" і стосувався юридичної практики Англії. Так, громадянка Англії склала заповіт, за яким заповіла майно своїх сестрі — громадянці Радянського Союзу, яка мешкала в Москві, за умови, що спадкоємиця приїде до Лондону не пізніше, ніж через десять років після її смерті. При цьому, англійські правники стверджували про необхідність приїзду спадкоємиці на постійне місце проживання до Англії, а радянські - лише про тимчасовий приїзд спадкоємиці. Цей випадок цікавий двома аспектами. Перший полягає у тому, що практика розгляду умов заповіту та їх тлумачення, яка вже застосовується в англійському правосудді, визначила, що в заповіті мався на увазі лише приїзд до Англії з метою особистого прийняття спадщини. Другий аспект стосується особливої зацікавленості заповідача і полягає в тому, що умова заповіту визначена в часі – десять років. В діючому цивільному законодавстві України цей аспект взагалі не відтворено, а тому при запровадженні новітніх положень щодо умов заповіту він має особливе значення. Тобто, до якого терміну можна вимагати від спадкоємців виконання умов заповіту, оскільки це питання залежить від реальності контролю за

виконанням спадкоємцями умов заповіту, можливістю остаточного закріплення прав власності на спадкове майно.

Зазначене дає можливість зробити висновок про те, що заповіт з умовою дає можливість спадкодавцю в повній мірі виявити свою волю щодо розпорядження власним майном. Разом з тим, зазначені в заповіті умови повинні бути законними та такими, що відповідають моральним засадам суспільства. Враховуючи те, що моральність є підґрунтям регулювання цивільних відносин, а отже, є важливим її врахування. А сучасні темпи розвитку суспільства спонукають до більш глибокого вивчення даних питань та аналізу застосування цих норм на практиці.

*Маковецький Андрій Миколайович,
аспірант кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Термін комунальна власність походить від поняття «комуна», в перекладі з французької мови «*commune*» означає «община», а з латинської – *communis* – «спільний». В ряді зарубіжних країн комунальна власність має назву муніципальної форми власності. Така форма власності розглядається як один із різновидів публічної, або громадської власності.

Головними джерелами формування комунальної власності було визнано перерозподіл державної власності та передачу об'єктів державної власності до власності адміністративно-територіальних одиниць, а також нормативно-правове оформлення права володіння майном, що раніше належало відповідній раді народних депутатів, створювалося чи купувалося за рахунок належних їй коштів. Джерелом поповнення комунальної власності, за пропозиціями рад, були визначені продаж або безоплатна передача у власність місцевих органів влади підприємств, організацій, установ чи їхніх структурних підрозділів та інших об'єктів, що належать іншим суб'єктам власності й мають важливе значення для соціально-економічного розвитку відповідної території.

Прийнятим у лютому 1991 р. Законом Української РСР «Про власність» (втратив чинність 20.06.2007 р.) [1] визнавався правовий режим майна комунальної власності. Згідно зі ст. 31 цього Закону комунальну власність як власність адміністративно-територіальних одиниць, поряд із загальнодержавною (республіканською) власністю, віднесено до державної власності.